

Posudek bakalářské práce Nikoly Macháčkové Fyzické projevy při kontaktu s Jiným ve vybraných ságách o dávnověku a rodových ságách

Autorka bakalářské práce si vybrala nesnadnou látku: islandské ságy. Primární problém její práce spočívá ve skutečnosti, že nepracuje s originálním zněním textů a ke své analýze využívá výhradně jejich české překlady. To pro autorku představuje výrazný interpretační limit. Pokud se totiž zaměřila na zkoumání emocionálních prožitků, pak vyjadřování emocí při setkání s jinými světy, resp. s bytostmi z jiného světa, se mohlo dít prostřednictvím specifického jazyka. Odlišnosti, někdy velmi jemné, však autorka nemůže při neznalosti originálních pramenů postihnout. Pracuje totiž již s českou interpretací textů a nikoli s jejich autentických zněním. To samé platí i pro její pokusy o postižení řeči těla, v nichž se nonverbalita mísí s verbalita, jež je ale opět skryta v jazyce a není možné ji dostatečně vnímat prostřednictvím překladu.

Jistý metodický problém vyvěrá i ze skutečnosti, že autorka bakalářské práce zkoumá emocionální projevy při setkání s bytostmi jiného světa izolovaně. Zda jsou tyto emoce něčím specifické, by totiž mohla poznat pouze ve chvíli, kdyby emoce strachu, hněvu, odporu etc. při setkání s bytostmi z jiného světa porovnála se stejnými emocionálními prožitky v rámci komunikace lidí tohoto světa. Pokud by se nějakým způsobem lišily, pak by teprve bylo možné mluvit o specifických emocionálních projevech při setkání smrtelníků s bytostmi z jiného světa.

Největší pozornost autorka bakalářské práce po právu věnuje setkání s mrtvými, povětšinou s revenanty. Setkání s čarodějkami-věštyněmi a s tzv. berserky, tedy s zuřivými bojovníky, kteří měli nadlidskou sílu a necítili bolest, stojí poněkud v pozadí, jistě z toho důvodu, že tato setkání nebyla tak častá jako setkání s revenanty. Na druhou stranu však i ona setkání s čarodějkami a berserky v mnohém doplňují autorčin interpretační přístup a pramenně ho upevňují. V případě setkání s mrtvými se v jednotlivých ságách objevují dva odlišné motivy: lidé sami chodí za mrtvými do mohyl; mrtví za nejrůznějšími účely navštěvují živé. Oproti křesťanskému pojetí revenantů však islandští mrtví nehledají pomoc pro vlastní spásu. Stejně tak není jejich primárním účelem škodit, i když se škozením živým se i v islandských ságách setkáváme. Reakce na ně se povětšinou pojí se strachem, není to však fyzický strach středověkých exemplů či středověkých snových vidění. Stejně tak se v ságách neobjevují reakce zahrnutí revenanta spálením, probodení kulem apod., tedy jako v křesťanské kultuře, což do jisté míry souvisí s odlišným kulturním modelem vztahu k revenantům v islandské kultuře, resp. o jiné podobě praktikování křesťanství, resp. o neprosazení se očiště do mentálních představ Island'anů

v době sepsání ság. Ony odlišnosti mezi světem ság a světem křesťanského Západu ale autorka bohužel nechala stranou, což je po mém soudu škoda.

Předností bakalářské práce je vcelku solidní přehled o dosavadním bádání, s důrazem na odlišné interpretační přístupy a metodologické postupy. Jisté omezení však vidím ve skutečnosti, že autorka ke své práci využila pouze anglosaskou a českou odbornou literaturu a zcela stranou nechala práce německých medievistů, nemluvě o velmi rozsáhlé literatuře k dané problematice od švédských a norských badatelů, ale zároveň i medievistů ruských, kteří severské ságy využívali právě ke studiu jiného středověku. Autorka tak mohla prostudovat alespoň práce A. J. Gureviče, jenž z konfrontace ság a středověké latinské i vernakulární literatury Západu učinil téměř svébytný medievistický obor a jenž kladl důraz právě na literárnost severských ság, resp. na možnost jejich interpretace z hlediska kulturní antropologie.

Autorka bakalářské práce se vydala správnou cestou. Její hledání emocionálních prožitků, zrcadlících se ve dvou typech severských ság nepostrádá nápaditost. Důraz na kvalitativní aspekty je rovněž velmi přínosný, neboť kvantitativně pojatá analýza by k ničemu smysluplnému vést nemohla. Skutečnost, že nepochybovala s originálním zněním pramenů a že se zaměřila pouze na anglosaskou literaturu, však představuje limit její práce. Kvůli nim tak její autorka zůstala kdesi na půli cesty.

V Praze 7.6.2016

Martin Nodl, PhD.